

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъээт

ЩЫФЫМРЭ ИФИТЫНЫГЪЭХЭМРЭ

Апэрэу Адыгеим щызэхашагъ

«Цыфхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэмкIэ Iофхэм язытэт зыфэдэр: цыфхэм яфитыныгъэхэм иинститут хэхъоныгъэхэр ышынхэмкIэ къэралыгъо органхэм ыкIи общественнэ организациехэм мэхъанэу ялэр» зыфилорэ дунэе конференциер тыгуасэ Мыекъуапэ къыщызэлъахыгъ. Iофтхьабзэм кIэщакIо фэхъугъэх цыфхэм яфитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу УФ-м щылэм дэжъ щызэхашагъэ Экспертнэ Советыр, Конрад Аденауэр ыцIэ зыхъырэ Фондым икътамэу тикъэралыгъо щылэм ыкIи цыфхэм яфитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу АР-м щылэ Анатолий Осокиныр.

Мыщ фэгъэхыгъэ зэхэхъу Адыгэ къэралыгъо университетым инаучнэ библиотекэ щыкIуагъэм хэлэжъагъэх Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпIыл Муратэ, АР-м

и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Анатолий Ивановыр, федеральнэ инспектор шхьалэу ЛыIужъу Адамэ, общественнэ организациехэм ялIыкIохэр, нэмыкIэхэр.

Конференцием ипэублэ АР-м и Президентэу ТхьакIушынэ Аслъан ыцIэ къызэрэугъоигъэхэм шIуфэс къарихыгъ АР-м и Правительствэ ипашэ. Демократиер ыкIи цыфхэм

яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэмкIэ мы Iофтхьабзэм шIуагъэ къытынэу зэрэщыгугырэр ащ къыIуагъ. Iофыгъоу зытегушылэштхэр къызэрыкIоу зэрэщымытыр къыхигъэщызэ, зэкIэ рахъухьагъэр къадэхъунэу къафэлъэIуагъ.

Европэм мы лъэныкъомкIэ опытуу Iэклэлтым къызэрэугъоигъэхэр щигъэгъозагъэх Аденауэр ыцIэ зыхъырэ Фондым ипэщагъэу, адвокатэу, докторэу Хайнц-Альфред Бюллер. Ащ къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, цыфхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм пае зэхашагъэ фондым икътамэ илээс 20 хъугъэу Москва ыкIи тIэклэу шIагъэу Санкт-Петербург Iоф ащашIэ. Гумэжыгъоу, щыкIагъэу щылэхэр зэгъэшIэгъэнхэм ыкIи амалэу щылэмкIэ дэгъэзыжыгъэнхэм апае Урысыем ишIолъыр зэфэшхьафхэм конференциехэр ашызэхашэх. Ахэм зэу ащыщ Адыгеири.

Конференцием икызылIухын ыуж УФ-м ицIыфхэм яфитыныгъэхэмкIэ и Уполномоченнэу и Аппарат ипашэ игуадзэу Г. Кунадземрэ Хайнц-Альфред Бюллеррэ республикэм и СМИ-хэм апае пресс-конференцие къатыгъ.

Непэ обществэр анахь зыгъэгумэжыр лъэпкъ ыкIи дин зэфыщытыкIэхэм, цыфхэм яфитыныгъэхэр Урысыем къызэрэахъумэхэрэм уигъэрэзэнэу щытмэ, мы лъэныкъомкIэ Темыр Кавказым хэхъэрэ субъектхэм яIофхэм язытэт, нэмыкI упчIабэхэм хьакIэхэм игъэкIотыгъэ джэуапхэр къаратыжыгъэх.

Конференциер мэфитIум къыкIоцI кIошт, нэужым зэфэхьысыжхэр ашыщтых.

ТХЪАРКЪОХЪО

Адам.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан къытырихыгъэх.

ХапIэхэр ятыгъэным телъытагъ

УФ-м и Президентэу Д. Медведевым Федеральнэ ЗэлукIэм фиgъэхыгъэ Джэпсалъэм пшэрылэу къыщигъэуцугъагъ кIэлэцIыкIубэ зилэ унагъохэм, унэгъо ныбжьыкIэхэм зычIэсыштхэ унэхэр зыщашыштхэ хапIэхэр пкIэ хэмылэу ятыгъэнхэ зэрэфаер ыкIи УФ-м и регион пстэуми а IофшIэныр ащегъэжыгъэнэу. УФ-м и Президент иунашэо сьдэуштэу тиреспубликэ щагъэцэкIэжыра? А упчIэмкIэ джырэблагъэ зыфэдгъэзагъ АР-м мылIуку зэфыщытыкIэхэмкIэ и Комитет итхьаматэ игуадзэу Iэшхъэмэфэ Алы.

Ащ къызэрэтиIуагъэмкIэ, Урысыем и субъект зырызхэм мы кыныгъом епхыгъэ опытуу ялэм къыпкъырыкIыхэзэ, АР-м иминистрэхэм я Кабинет кIэщакIо фэхъуи, а Iофыгъом епхыгъэ законопроектим игъэхъазырын фежъагъэх УФ-м и Президент Федеральнэ ЗэлукIэм фиgъэхыгъэ Джэпсалъэм а Iофыр къыщиIэтыным ыпэкIэ. Законопроектэу къызэтынэкIыгъэ

2010-рэ илээсым икIэуххэм адэжъ АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм рахьылIэгъагъэм зэригъэнафэрэмкIэ, зычIэсыштхэ унэхэр зыщашыштхэ хапIэхэр пкIэ хэмылэу зэрэтышт цыф купхэм ахэхъэх сабыищым къышшымыкIэу зыщапIурэ унагъохэр, зыныбжэ илээс 35-м шIомыкIыгъэ унэгъо ныбжьыкIэхэр ыкIи къуаджэм исоциальнэ сферэ илээситфым къышшы-

мыкIэу Iоф щызышIагъэхэр.

Законопроектим изэхэгъэуцон хэлэжъагъэх АР-м икъэралыгъо хэбзэ гъэцэкIэкIо органхэм, АР-м и Парламент, зышIоигъоныгъэ хэлэ нэмыкI къулыкъухэм ялIыкIохэр. Законопроектыр АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм зыштгэкIэ, чIыгу Iахъхэр ятыгъэнхэм шIыкIэу пылтыштыр министрэхэм я Кабинет ыгъэнэфэшт.

ЕЛБЭШЭ Руслъан.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илээсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фырилэу Iоф зэришIэрэм, тыкъэзыуцухъэрэ дунаим зэрар фэмыхъурэ производствэм шIуагъэу къытырэм зыкъегъэлэтыгъэным ышхъэкIэ иIахьышхо зэрэхишIыхъэрэм апае Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Грицкевич Еленэ Алексей ыпхъум**, ОАО-у «Адыггаз» зыфилорэм икътамэу «Гиагинскрайгазым» идиректор.

Илээсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фырилэу Iоф зэришIэрэм, потребитель кооперацием ихэхъоныгъэ иIахьышхо зэрэхишIыхъэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Къадэ Аслъан Мэдинэ ыкъом**, обществэу «Кооператор» зыфилорэм итоваровед.

Нэбгырэ 315-мэ афатIупщыгъах

Адыгеим и Правительство Хэгъэгъу ззошхом иветеранхэм псэупIэ ятыгъэным епхыгъэ Iофтхьабзэхэр лъегъэкIуатэх. IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэхэмкIэ Министерствэм ипресс-кIуыкIу кызырIуагъэмкIэ, 2005-рэ ильэ-сым игъэтхэп мазэ и 1-м нэс псэумкIи чэзыум хэуцогъагъэр ветеран 372-рэ. Ахэм ащыщэу

315-м зэтыгъоу атырэ ахъщэ IэпыIэгъур афатIупщыгъах. Ащ псэумкIи сомэ миллион 224-рэ мин 532-рэ пэIуагъэхьагъ. Нэбгырэ 295-м ахъщэ IэпыIэгъур кызыфагъэфедзэ, псэукIэ амалэу яIэр нахьышIу ашIыгъ, нэбгырэ 20-р мы уахътэм унэу къащэфыштым икIыхэхын, тхылъхэм ягъэхьазырын ауж итых. УФ-м и Президент иунашъо-

кIэ 2009-рэ ильэсым ибэдзэ-огъу мазэ кышыублагъэу ветеранхэм псэупIэ къазэраратыштыгъэ шапхъэр квадратнэ метр-рэ 36-м нагъэсыгъ. УФ-м региональнэ хэхъоныгъэхэмкIэ и Министерствэ Адыгеим кызырэфигъэнэфагъэмкIэ, квадратнэ метрэм сомэ 19800-рэ буас. Ащ кыпкырыкIыхъэзэ къалытагъэу сомэ 712800-рэ ахъщэ IэпыIэгъоу ветеранхэм араты. Джащ фэдэу псэупIэхэм якъыхъынкIи, тхылъэу ищыкIагъэхэм ягъэхьазырынкIи ветеранхэм IэпыIэгъу агъоты.

ГъогукIэ кызызIуахышт

Адыгэ Республикэм итуристическэ гупчэу Лэгъо-Наккэ зыщызыгъэпсэфы зышIоигъо цыфхэм яфэлэ-фашIэхэр шэпхъэшIуэхэм адиштэу зэшIохыгъэнхэм пае ащ екIурэ гъогум гъэцэкIэжынхэр рашылагъэх.

Федеральнэ целевой программэу «Урысыем и Къыбл» зыфилорэм игъэцэкIэн епхыгъэу гъогур зэтырагъэпсэхъэ, лъэмыдж ыкIи лъэсырыкIо гъогоу километри 3,6-рэ зикIыхъэгъэщтыр ашIы. Объектым сметнэ уасэу иIэр сомэ миллион 700-м ехъу. Проектыр шыIэныгъэм шыпхырыштыгъэным пае 2009-рэ ильэсым федеральнэ гупчэм сомэ миллион 70-рэ,

республикэ бюджетым сомэ миллион 43-рэ къатIупщыгъыкIи ар зышIыкIагъэм пэIуагъэхьагъ. 2010-рэ ильэсым объектым ишIын федеральнэ гупчэм сомэ миллион 82-рэ, республикэм сомэ миллион 44-рэ фэдиз къахахыгъ.

ЛъэмыджыкIэу метри 162-рэ зикIыхъэгъэщтым ыкIи метрэ 11 зышIомбгъогъэщтым ишIын джыри ахъщэ макIэп пэIухьа-

щтыр. Мы уахътэм ехъулэу ащ халхъэгъэ сомэ миллион 200-м нэмыкIэу, джыри сомэ миллион 117-рэ ищыкIэгъэщт. А мылгъур федеральнэ гупчэм къытIупщынэу ары зэрагъэнэфагъэр. Ар гъэцэкIагъэ зыхъукIэ 2011-рэ ильэсым лъэмыджым ишIын аухышт ыкIи платэу Лэгъо-Наккэм уекIолIэнымкIэ гъогур нахь щынэгъончъэу хъушт.

Шъугу къэдгъэкIыжын: Темир Кавказым шагъэпсышт туристическэ кластерым епхыгъэу, Адыгеим туризмэмкIэ инфраструктурэ сомэ миллиардым ехъу халхъэгъах, 2013-рэ ильэсым нэс джыри сомэ миллиард 1,5-рэ агъэфедэшт.

Олимпиадэхэр макIох

КIэлэеджакIохэм предметхэмкIэ я Всероссийскэ олимпиадэ ичIыплэ зэнэкъокIухъу Адыгеим щыкIохэрэр мэзаем и 5-м аухышт. Iофтхьабзэм икIэщакIор АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерств ары.

НэмыщыбзэмкIэ, физикэмкIэ, инджылызыбзэмкIэ, биологиемкIэ, информатикэмкIэ, дунэе художественнэ культурэмкIэ (МХК), обществознаниемкIэ, хысапымкIэ, французыбзэмкIэ, экологиемкIэ олимпиадэхэр щыIэгъахъ.

ЫпшъэкIэ зигугъу къыщыт-шыгъэ министерствэм иIофышIэу Хьэлэштэ Казбек кызырIуагъэмкIэ, шылэ мазэм и 29-м олимпиадищ Мыекъуапэ щыкIошт, ахэр географиемкIэ, правэмкIэ, урысыбзэмкIэ. Мэзаем и 1—2-м ОБЖ-мкIэ, тарыхымкIэ, химиемкIэ КIэлэеджакIохэм яшIэныгъэхэр аушътыштых. Адыгабзэмрэ литературэмрэкIэ олимпиадэр мэзаем и 3-м шыIэшт. Аужырэ мафэу мэзаем и 5-м урыс литературэмкIэ, физкультурэмкIэ, экономикэмкIэ зэнэкъокIуштых.

КIэуххэр зызэфыхъысыжхэкIэ, анахь шIэныгъэ куу къэзыгъэлъэгъуагъэхэр къэнэфэшт, ахэми шъуащыдгъэгъозэшт.

ИШЪЫНЭ Сусан.

НэбгыритIу хэкIодагъ

КIымаф. Гъогур цIэнлъагъо. Джа уахътэр ары анахъэу узыщысакIын фаер. Шылэ мазэм и 26-рэ мэфэ законм республикэм игъогухэм хъугъэ-шIэгъи 3-у ате-хъухъагъэм нэбгыритIу ахэкIодагъ, нэбгыришым шъобжхэр атещагъэх.

Гъогоу «Мыекъуапэ—Гъоззырыплъ» зыфилорэм автомобилэу ВАЗ-21099-р зезыфэ-штыгъэм рулыр фэмыгъэIорышIэу имыгъогу техъи, «Форд Транзитым» еутэкIыгъ. Ащ ыпкь кыкIыкIэ, ВАЗ-м иводительрэ дисыгъэмрэ шъобж хылыгъэхэр атещагъэхэу сымэджэщым ащагъэх.

ТэхъутэмкIоое районым гъогоу М-4 Дон зыфилорэм

икъыблэ лъэныкIо игъунэгъоу машинэу «Хундай Соната» зыфилорэр фэмыгъэIорышIэу автомобилэу «FAW»-м еутэкIыгъ. Лажъэ зиIэ водителыми, ащ дисыгъэми а чIыплэм апсэ щыхэкIыгъ.

Къэралыгъо автоинспекцием джыри шъугу къегъэкIыжы гъогурыкIоным ишапхъэхэр шъумыукъонхъу, сакъыныгъэ кызыхъэжъугъэфэнэу. Гъогу Iумылым амал иIэмэ нахь макIэу автомобилыр кызыфагъэфедэмэ нахь дэгъу.

Цыфхэм яфитыныгъэхэр укъуагъэ мэхъух

Урысыем ичIыплэ зэфэ-шъхьафхэм къащыдэкIырэ гъэ-зетхэм ыкIи журналхэм ятираж мы аужырэ ильэсхэм лъэ-шэу кызырэфыкIагъэр хэткIи нафэ. Анахъэу Iофыр зыщы-хылыр регионхэр арых. Къэбарэу, хъугъэ-шIагъэу къэхъу-гъэхэр цыфхэм псынIэу алъа-гъэлэсыным ычIыплэкIэ, непэ редакциехэм япашэхэр чIыплэ кыинэу зэрытхэм зэрикIыштхэм егупшысэх, хэкIыплэхэм яусэх. Ащ епхыгъэу мы мафэхэм Урысыем ижурналистхэм я Союз заявлениеу кышIыгъэм дэмыгъэштэн плъэкIырэп. Цыфхэм прессэр алэкIэгъэхъэ-гъэным ыльэныкIоу Iофхэр лъэшэу кызырэфыкIагъэхэр ащ итхагъ. Хэта адэ ар зила-жъэр?

Тикъэралыгъо ичIыплэ зэфэ-шъхьафхэм гъэзетхэмрэ журналхэмрэ игъом алэкIэгъэхъэ-гъэнхэмкIэ тарифэу шыIэхэр къэгъэнэжыгъэнхэм пае фе-деральнэ гупчэм ФГПУ-у «Урысыем ипocht» зыфилорэм ахъэшхо къафетIупщы нахь мышIэми, Iофхэм язытет уигъэ-рзэнэу щытэп. Тихэгъэгъу шы-псэурэ нэбгырэ пэпчэ мафэм е тхьамафэм зэ кыдэкIырэ прессэр кызырэлэкIахъэрэмкIэ Урысыем дунаим аужырэ чIыплэхэм ащыщ непэ щеубы-ты. А зэкIэри кызыхъэкIырэр ФГПУ-у «Урысыем ипocht» непэ зэрихъэрэ политикэр ары. Ащ изекIуакIэ журналистхэм я Союз еумысы.

Урысыем ижурналистхэм я Союз кышIыгъэ заявлением дыригъэштагъ ащ икъутамэу

Адыгэ Республикэм шыIэми. Ащ ипашэу Дэрбэ Тимур кы-зэрэхигъэщыгъэмкIэ, непэ Iоф-хэр кызыгъэхьылырэ лъэны-къохэм ащыщых гъэзетхэмрэ журналхэмрэ цыфхэм алэкIэ-гъэхъэгъэнымкIэ шылэ тариф-хэр зэрэинхэр ыкIи почтальон-хэм аратырэ лэжыапкIэр зэрэ-макIэр. Джырэ уахътэ клэтха-пкIэм шыщэу редакцием кы-фигъэзэжыкIэр ахъщэр процент 20 — 30 ныIэп, адрэ къанэрэр зэкIэ почтэм ифэлэ-фашIэхэм атефэ. Джащ фэдиз ахъэшхо къэзыхырэ ыкIи фэдэ зилэ предприятием ипочтальонхэм гурытымкIэ сомэ мини 3 — 4 ныIэп лэжыапкIэу аритырэр. Ар зэрэмэкIэ дэдэм кыыхэкIы-кIэ цыфхэр IофшIаплэхэм ало-кIыжых, гъэзетхэр, журнал-хэр, письмэхэр кызыхъакIыштхэр шымыIэу къэнэх. ГушыIэм пае, Адыгеим икъоджэ псэу-плэхэм ащыщыбэм непэ поч-тальонхэр ялэхэп. Ащ хэкIы-плэ горэ кыфэбгъотын фае-ба? НэмыкI упчIэу къэуцурэ-ри макIэп.

Почтэм мы Iофыгъом еплъы-кIэу фырилэр зы — шапхъэу шыIэхэр егъэцэкIэ, законода-тельствэр ыукъорэп.

ГумэкIыгъоу зигугъу къэт-шыгъэхэр дэгъэзыжыгъэнхэм пае Урысыем ижурналистхэм я Союз УФ-м и Президентрэ УФ-м и Правительствэрэ за-фегъазэ. ПсынIэ шъыпкъэу Iофыр зэхэфыгъэ ыкIи гъэзет-еджэхэм яфитыныгъэхэр ухъу-магъэ хъунэу ащ итхагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

ПенсиехэмкIэ фондым шъушэгъэгъуазэ

Мэзаем и 1-м пенсиехэм къахэхъошт

IофшIэнымкIэ ныбжыым телъытэгъэ пенсиехэм, IофшIэнымкIэ сэкъатыныгъэм телъытэгъэ пенсиехэм ыкIи зылыгыжыштыр зимылъэхъэм аратырэ пенси-ехэм апае индексациемкIэ агъэнэфэгъэ коэффициен-тэу 1,088-м (проценти 8,8-рэ) тегъэпсыкIыгъэу 2011-рэ ильэсым имэзае и 1-м IофшIэнымкIэ пенси-ехэр зыфэдизыштхэр шэпхъакIэхэм атетэу агъэнафэ.

Мыщ дэжыым шъугу кышы-тэгъэкIыжы IофшIэнымкIэ пен-сиехэм базовэ Iахъэу яIагъэр страховой Iахъэм хагъэхъажы, зэмыокIырэ базовэ шапхъэу зэ-рагъэнэфэгъагъэр. Ащ ыпкь кыкIэу джы IофшIэнымкIэ зэрэ-псаоу пенсиер ары индексацие ашIырэр. Ар агъэфедзэ, пенсио-нерхэм япенсие кыыхэхъоштыр зыфэдизыр ежхэм къалытэн алъэкIышт. Ащ пае IофшIэным-кIэ пенсиер индексэу 1,088-м егъэогъэн фае. IофшIэнымкIэ пенсиехэм страховой Iахъэу яIэр, ащ хахъэ зэмыокIырэр зыфэди-зыр, индексацие шIыгъэным икоэффицент Урысые Федера-цием и Правительство иунашъо-кIэ агъэнафэ.

Адыгеим пенсионер 121157-рэ щэпсэу. Ахэм ащышхэу нэбгырэ 111987-м япенсиехэм къахэхъошт, къэралыгъо пенсиехэр зыфагъэ-уцугъэхэ нэбгырэ 9170-м япен-сиехэр мэлылфэгъум и 1-м къалэтыштых. Индексацием

ишIуагъэкIэ республикэм игу-рыт пенсиехэр сомэ 559-рэ ча-пыч 25-кIэ нахьыбэ хъуштых ыкIи сомэ 7345-рэ чапыч 31-м нэсыштых.

Пенсиехэр индексацие зэра-шыгъэхэм ыпкь кыкIэу, мэзаем и 1-м кышыублагъэу мазэ къэс пенсиехэм ахъщэу апэIуагъа-хъэрэр сомэ миллион 68-кIэ нахьыбэ хъушт.

2011-рэ ильэсым имэзае и 1-м кышыублагъэу индексациер зыфэдизыштыр ПФР-м ичIыплэ органхэу Адыгэ Респу-бликэм шыIэхэм къалытэгъа-гъэх, шэпхъакIэхэм атегъэпсы-кIыгъэу пенсиехэр алъыгъэлэ-сыгъэнхэм ищыкIэгъэ документ-хэр агъэхъазырыгъэх.

МАМЫЙ Рим.

ПФР-м и Адыгэ республи-кэ Къутамэ пенсиехэр афэ-гъэуцугъэнхэр, къафэлы-тэжыгъэнхэр ыкIи яты-гъэнхэр зэхэщэгъэнымкIэ иотдел ипашэ.

Экономикэр ыкIи хьызмэтзехьаныр

КЪИНЫГЪОХЭМ КЪАХЭКIЫЖЪХЭУ

2008-рэ ильэсым кьежъ-гъэгъэ дунэе финанс кризисым кьызыдихьыгъэ кьиныгъо-хэр зэхэзымышлагъэ продукциер кьыдэгъэкIыгъэным пылъхэм ахэтэп Iоми хьушт. Шьыпкъэ, гъомылэпхьэшI-хэм афэдэу бэмэ ащэфыхэрэр кьыдэзыгъэкIыхэрэм кризисыр зэхашлагъэп. Ары паклошъ, ар фэдэ кьызыфэхьугъэхэр ахэтыгъэх. Анахьэу ар кьяхьылъэкIыгъэ Мыекъопэ машинэшI заводым фэдэхэу отраслыбэмэ атемылыгъэгъэ товархэр кьыдэзыгъэкIыхэрэм. Мыщ кьышашырэ манипуляторхэр мээ отраслэм нэмыкI зышагъэфедэнхэ зэрэшымылэм ыкIи ахэм шэфэкIэ амалэу ялэм кьызэрэкIичыгъэм кьыхэкIэу кьэуцупэнхэ фаеу хьугъагъэ ыкIи ащ дькIыгъоу ялофышIэ коллектив ызыныкIо фэдиз IукIыжыгъагъэ. КьызэтынэкIыгъэ ильэсыр зэрэгъэпсыгъагъэм ыкIи кьыхэкIэ ильэсым гьхэлъэу агъэнафэхэрэм защидгъэгъуазэ тшIоигъоу джырэблагъэ машинэшI заводым тышылагъэ, ащ ипашэу ЕмIыль Зауркъан гьушIэгъу фьфэхьугъэ.

Производствэмрэ экономикэмрэ

Зауркъан зэрэхигъэунэфыкIыгъэмкIэ, заводым ифинансхэм язьтэт рэзэныгъэ кьыпхильхьанэу шымытми, чIыфэ атемылэу 2010-рэ ильэсыр кьызэранэкIыгъэ, джащ тетэу 2011-рэ ильэсым тыхагъэх.

— 2009-рэ ильэсым Iоф тшIэгъахэп Iоми хьушт, — еIо заводым ипашэ. — НахьыбэмкIэ тилофышIэхэр зыпылгыгъэхэр коллективыр зэбгырымытIупщыжыпэгъэнымкIэ зышIуагъэ кьэкIогъэ общественнэ IофшIэнхэр ары. Производствэм игугъу кьэпшIын хьумэ, хэгъэунэфыкIыгъэн фае ильэс псаум гидроманипулятор 38-рэ нахь кьызэрэтымышыгъэр. Ар зэрэмэкIэ дэдэр нафэ кьыпфэхьугъэ мазэм 200—220-рэ кьэтшIын тлэкIынэу производствэ кIуачIэхэр зэрэтиIэхэр кьызыдэп-лыгътэкIэ. ЫпэкIэ кьэтшIыгъэхэу IутымыгъэкIыгъэхэри тигъэ-тIылыпIэ чIэтыгъэх. Тищэфаклохэм амал зэрамылэм кьыхэкIэу продукцием икьыдэгъэкIын кьэдгъэуцун фаеу хьугъагъэ. КьыкIэлыкIогъэ ильэсми гъэхьэгъэхэ тшIыгъэ Iон тлэкIы-штэп, ыпэрэ ильэсым кьэтшIыгъэм фэдэ пчъагъэ кьыдэдгъэкIыгъэми. 2009-рэ ильэсым гидроманипулятор 38-рэ нахь кьэтымышыгъагъэм, гъэрэкIо пчъагъэр 421-м нэдгъэсыгъэ. Ар 2008-рэ ильэсым кьыдэдгъэкIыгъагъэм зэбгъапшэкIэ процент 32-м шIокIырэп. А ильэсым зэкIэмкIи гидроманипулятор 1331-рэ тищэфаклохэм албьдгъэIэсыгъагъэ.

Арэу щыт нахь мышIэми, Зауркъан зэрэхигъэунэфыкIыгъэмкIэ, товарнэ продукциемкIэ гъэхьэгъэ шIукIае ашIын алъэкIыгъагъэ. 2008-рэ ильэсым елытыгъэмэ, товарнэ продукциеу кьашыгъэр фэди 8-кIэ нахьыбэ хьугъагъэ. АщкIэ лъэшэу ишIуагъэ кьэкIуагъэ псыхьоу Шьхьагуашэ вантовэ трубэ зэ-

пыщыпIэ фэшIыгъэным ехьылэгъэ заказэу кьаратыгъагъэм. А заказыр сомэ миллион 13 Iэп-цыпэм телытэгъагъэ. Сыдэу щытми, продукциеу ялагъэр зэрэIуагъэкIыгъэмрэ то-варнэ продукцием кьыкIэкIуагъэмрэ чIыфэхэм апэIуагъахьэзэ, нэкьокьогъу кьа-фыкьокIын ымыл-лъэкIыным тегъэ-псыкIыгъэу кьы-зэтынэкIыгъэ ильэсыр агъэкIот-жыгъэ.

Джащ фэдэу тызыхьэхьэгъэ ильэсым хьхьон-ныгъэхэр ашIын-хэм шэгугъых. Шьыпкъэ, ар елы-тыгъэшт ящэфаклохэм чаныгъэу кьахэфэщтэм. Ащи изакъоп. Кадрэхэр зери-мыкьухэрэм кьы-хэкIэу, кризисым ыпэкIэ аштэгъэгъэ гьунапкьэхэм алъыкIэмыхьа-шъунхэр кьыды-

хэт. Арэу щытми, продукциеу шьхьалэкIэ алъыгъэр гидроманипуляторхэм якьыдэгъэкIын ехьылэгъэ планэу агъэнэфагъэм ахэм япчъагъэ 1200-рэ Iэп-цыпэм лъыкIэгъэхьагъэн фаеу егъэ-нафэ. Ары непэ кадрэхэм япхыгъэ IофшIэныр пстэуми анахь пшIэ-рылъ шьхьалэу зыкIыштыр.

Илэлэсэныгъэ зыхэлъ кадрэхэр

— Мы Iофыр непэ пстэуми анахь пшIэрылъ шьхьалэу тэ-лыгътэ, — кьэIуатэ заводым илэшхьэтет кьиныгъо пстэури дэгъэзыжыгъээнхэм ар лъапсэ фэхьунэу зэрэщыгъыр хигъэунэ-фыкIэ. — Финанс кризисыр кьежъэным кьыпэкIэ заводым нэбгырэ 500 фэдиз Iутыгъэ. Кьы-ныгъохэр зэхатшIэхэу зытэублэм нэбгырэ 200 фэдиз IукIыжы-гъагъэ. МыщкIэ тинасып кьы-хыгъэ закьор, зэралоу, заводым кIэгъэкьонэу илэгъэ кадрэхэр кьэдгъээнэжыныхэ зэрэтлгэ-кIыгъэр ары. Джы типпродукциеу кьыкIэупчIэхэу аублагъ шьхьа-ем, зыфаехэм фэдиз кьэзышIын цыф тилэп. Мары щылэ мазэм гидроманипулятор 70-рэ кьы-дэдгъэкIыштэу дгъэнэфагъэ. Джащ фэдиз зэзэгъыныгъэ кьыддашыгъэ. А пчъагъэм ызы-ныкIом ехьу кьэтшIыгъэ, тыушэ-

АУБЛАГЪ

тыжыгъэх ыкIи афядгъэшагъэх. Ильэсыр екIыфэкIэ 70-рэ тфэ-мышIынкIи мэхьу, ау 60-м кьышцдгъэкIэштэп. Ары икIэ-рыкIэу кадрэхэм талгыхьун, кьедгъэблэгъэнхэ фаеу зыкIэ-хьугъэр. Непэ станочник зэф-шъхьафэхэр тищыкIагъэх. Ана-хьэу тызыфэныкьохэр числовой программэ гъэIорышIакIэм (ЧПУ-м) тегъэпсыкIыгъэу Iоф зышIэрэ станокхэм яналладчик-хэр ары. Джащ фэдэу токархэр, фрезеровщикхэр, гьучIгажъэ-хэр, инженернэ-техническэ IофышIэхэр, нэмыкIхэр кьэтэ-гъэблагъэх. МэкъэгъэIухэр гъэ-зетхэм кьыхьадгъэутыгъэх, радиомкIэ, телевидениемкIэ кьыдгъэтыгъэх. ГьучIыр пызы-упкIырэ станокхэм Iоф язы-гъэшIэщгъэр, нэмыкIхэр джы-рэблагъэ тштагъэхэу тэгъасэх.

Заводым илэшхьэтет кьызэ-риIуагъэмкIэ, кризисыр кьызе-жэ лъэхьаным ащ кьытыгъэ кьиныгъохэр машинэшIхэм афэ-дэу Мыекъопэ редукторышI за-водым зэхашлагъэп. Рабочэ сэ-нэхьат зилэхэр ригъэблэгъэнхэ ыльэкIынэу щытыгъэ. Ар кьызы-фагъэфеди, рабочэ бэкIае ащ кIожыгъагъэ. Хэти иунагъо зэриIыгъыштыр, зэрыпсэуштыр чIыпIэ горэм кьышигъэхэн фаеу щытыгъэти, машинэшI заводым IукIыжыгъэхэм нэмыкI чIы-пIэхэм лэжьапIэкIэ загъэзэгъагъэ. Шьагъэ шагъэпсырэ олимпийскэ

объектхэм Iоф-шIапIэкIэ бэ-кIае мэ загъэ-загъэ, вахтэ шIы-кIэм тегъэпсы-кIыгъэ IофшIэн кьэзыгъоты-гъэхэр ахэтых. КIэкIэу кьэпIон хьумэ, IукIы-жыгъагъэхэм ащышхэр джы кьегъэблэгъэ-жыгъуае хьу-гъэ. Арышъ, сэ-нэхьат заводым щарагъэгъоты-ным пае аштэх, рагъаджэх. Мазэ кьэс нэбгырипшI фэдиз рагъэб-лэгъэн алъэкIы. Шьыпкъэ, ащ фэдэ IофышIэ-хэм Iэлэлэсэны-гъэшIу зэрагъэ-гъотыфэкIэ бэрэ уежэн фаеу зэ-рэхьуштыр гурыIогъуаеп. Арэу щытми, джащ тетэу яло-фышIэхэм япчъагъэ мазэ кьэс нахьыбэ ашIын залъэкI-кIэ, производ-ствэмкIэ планэу зыфагъэуцу-жыгъэри гъэцэкIэжыгъэ хьункIи пшIэхэнэп.

ГъэкIэжыын IофшIэныр

Продукцием икьыдэгъэкIынрэ иIугъэкIынрэ зэрифэшъуашэу зыпкъ зэримыуцожыгъэхэм укьыпкьырыкIын хьумэ, непэ производствэр техникэ лъэны-кьомкIэ гъэкIэжыгъэным уте-гушIыныр имышкIагъэу кьып-шыхьун ыльэкIышт. Ау продук-цием щэфаклохэр кьыкIэупчIэхэу аублагъэм, производствэ кIуа-чIэхэри ащ диштэу гъэпсыгъэнхэ зэрэфаер нафэ. АщкIэ ялофхэм язьтэт тыкIэупчIагъэти, зэшIуа-хыгъэхэмрэ гухэлъхэмрэ заво-дым ипашэ ташигъэгъозагъэ.

— Производствэр техническэ лъэныкьомкIэ гъэкIэжыгъэныр 2006 — 2008-рэ ильэсхэм зэшIотхыгъэ. А ильэсхэм оборудо-ваниякIэр кьэщэфыгъэным сомэ миллион 60 Iэпэ-цыпэ пэIудгъэхьагъэ. Ащ емылгы-тыгъэу, ренэу кIэ горэхэр джы-ри кьэтэщэфых. ГушIыэм пае, блэкIыгъэ ильэсым тоннишъэм телыгъэгъэ пресситIу, фрезернэ-гравировочнэ станок, кранхэм ялофшIэн щынэгъончъэу гъэп-сыгъэным пае агъэфедэрэ при-борхэр кьэтэщэфыгъэх. Тызыхэ-хьэгъэ ильэсым производитель-ность дэгъу зилэ гьучIгъэжэ аппаратэу кьэтэщэфыштыр гъэжэпIитIу илэшт, газхэм ыкIи

флюсым ачIэгъэ чIэтэу гьучIыр зэригъэжэщтым ишIуагъэкIэ гьучIгъэжэным илэгъугъэ хэпшыкIэу хэхьощт. Джащ фэ-дэу кьэIуагъэмэ хьушт тех-никакIэр тIэ кьызэридгъэхьа-щтым ехьылэгъэ IофшIэни за-водым мыдэу зэрэщызэхьа-гъэр. ЗэкIэплъхьажыын плъэ-кIынэу гъэпсыгъэ гидромани-пулятор лъэпкъ тиспециалист-хэм кьагупшысыгъэ, кьыдэд-гъэкIэу тыублагъэ. КIэкIэу кьэ-пIон хьумэ, уахьтэм диштэу про-изводствэр зэхэмышэмэ, про-дукцие дэгъу кьыдэгъэкIын зэрэмылэкIыштыр зыгорэм кьытиIожыныу ищыкIагъэп. Ащ фэгъэхьыгъэ Iофыгъохэр заво-дым ренэу щызетэхьэх.

ЯщэфакIохэм ахахьоу ыублэжыгъэ

ЫпшэкIэ зигугъу кьышты-шIыгъэ финанс кризисым кьы-ныгъо шьхьалэу кьытыгъэр зы-фэкIожыштыгъэр щэфэкIэ ама-лэу ялэхэр кьызэрэIыхыгъагъэ-хэр ары. Экономикэм хэгъэгум зыкьышIэтыжэу зэриублагъэм диштэу, джы щэфакIохэм икIэрыкIэу зэпхыныгъэхэр адэ-гъэпсыжыгъэнхэ фае. Ащ пае сервиснэ гупчэхэр, лъыкIо лэжьапIэхэр кьызыфагъэфедэх.

— Типпродукцие зэрэ Уры-сыеу шыIутэгъэкIы, — еIэ За-уркъан. — Кьалэу Хабаровскэ кьышыублагъэу Санкт-Петербург нэсыжэу кьэтшIырэр зыфэдэр ащызэлъашIэ. Мыекъопэ редук-торышI заводыр гьусэгъоу тилэу, лъыкIо лэжьапIэхэр Иркутскэ хэкум, Красноярскэ краим, Свердловскэ хэкум кьащызэ-Iутхыгъэх, тэ тилыкIо лэжьа-пIэхэм Пермь, Петрозаводскэ, Москва Iоф ашашIэ. Ахэм кьа-гъотырэ щэфакIохэм зэзэгъы-ныгъэхэр адэтшIыхьэзэ кьэтшIы-рэр IутэгъэкIы.

Зауркъан кьызэриIуагъэм-кIэ, япродукцие Беларусым, Украинэм ащылугъэкIыгъэ-нымкIэ гьусэныгъэхэр адыра-лагъэх. Ау ахэм ящэфакIэ зэрэ-гъэпсыгъэм, нэмыкIэу кьэпIон хьумэ, афарагъэщэгъэ продукци-ем ыуасэ кьызэкIэгъэкIожыгъэ-ныр зэрэзэхэщэгъагъэм, ахьцэм икьызэкIэгъэкIожыын бэрэ зэ-рагъэгужьорэм ымыгъэрэзэхэ хьуи, япродукцие IэкIыб хэгъэ-гухэм афарамыгъэщэгъэу ауб-лагъэ. ИкIэухым заводым ипашэ лэжьапIэкIэм гъэпсыкIэу илэми тышигъэгъозагъэ. КьызэриIуа-гъэмкIэ, джы ар игъом ехьулIэу ялофышIэхэм аратын алъэкIэу хьужыгъэ. Ары паклошъ, мы-бэшхоми, япшIыкIушэнэрэ мээ лэжьапIэкIэ заджэхэрэри бэмы-шIэу ялофышIэхэм аратыгъэ. Непэ заводым игурыт лэжьапIэкIэ кри-зисым ыпэкIэ зыфэдизыгъэм на-хьыб, ау осэ пстэуми инэу зэра-хэхьагъэм ыпкъ кьыкIэу, лэ-жьапIэкIэм зэрэхэхьагъэм цIыф-хэм щэфэкIэ амалэу яIэр кьы-Iэтыгъэу пIон плъэкIыштэп.

Непэ машинэшI заводым ищыIакIэ зэрэзэхэщагъэм зэхэ-убытагъэу кIэух кьыфэпшIы-жыын хьумэ, кьэпIон плъэкIышт зыкьэIэтыжыгъэным игъогу дэхэIаеу предприятием иколлек-тив зэрэтеуцагъэр.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

— Светлан, искусствэр шү зыщальэгъурэ унагъом ущэпсэу, ащ уищы-лэныгэкІэ ишлагъэ кыщыокІыгъа?

— Сыкызырхыуыгъэ унагъом искусствэр шү щальэгъу-щтыгъэ. Тиунэ адыгэ пщынэр илгыгъ. Апэ дэдэ сятэшыпхыу Дэчъэ Саудэтрэ Къоджэшъэо Къадырхъанрэ оред тетхагъэхэр радиом чІэзылхъагъэхэм ащы-щых. Журналистхуэ Хъакъунэ Нурбий, Хъанэхуэ Асхъад, Яхъулэ Сэфэр оредыр шү са-гъэлэгъугъ. Сятэу Сихуэ Аскэр-бий пщынаощтыгъэ. Сэр-сэрэу пщынэ кыгъэуагъэ зэгъэшлэ-гъагъ. Искусствэм сищылэныгъэ еспхынэу мыхъугъэми, синасып хэлъэу кычІэкІыгъ.

— Устудент зэхъум оред хуэщт усэхэр уусыщты-гъэх, сыда къекъаплэу ащ фэхъугъэр?

— Ыгу ихыкІырэр кырило-тыкІынэу кълэмыр кълэмы-штэгъэ цыф шылэп сІоми сы-хэмукъонэу кысщхъу. Усэ зэ-хэлхъаным сикІэлэгъэджэгъэу Мэрэтыкыо Исмахылэ сыкыфи-щагъ. Непэ фэдэу кълэсшІэжы апэу «Осыр кысы» ышхъэу усэ цыкІу зэрэстхыгъагъэр. Езгъ-кыагъэр, кысІэкІымыуаеу, кы-гъэтэрэзжыгъагъ. Ащыгъум «сыгу кыпиутыгъагъэм», лы-сымыгъэкІотэнкІи пшІэхныеп.

Ащ ыуж кІэлэгъэджэ учили-щым сыкызычІэхэм «Ныб-жыкІэ макъ» ыцІэу кружок ти-лагъ. Джыри джары тызреджэ-рэр. А лъэхъаным ЖэнэлІ Тэ-марэ Шэбанэ ыпхъум, ХъэцІэ-цІэ Саррэ Мыхъамодэ ыпхъум (Тхъэм джэнэт лъапІэ кы-рет) тырагъыджэгъ. Тикълэмы-пэ кычІэкІыгъэхэр радиомкІэ кырагъалохуэ зызэхтхыжы-хэкІэ, журналэу «Зэкъошны-

ЛъэкІэу тилэр макІэп

Андзэрэкъо Светланэ Андырхъое Хъусенэ ыцІэкІэ щыт кІэлэгъэджэ колледжым адыга-бзэр щарегъэхы. Илээс пчъагъэм кыкІоцІ илофшІэн гъэхъагъэу щышыгъэхэм апае Урысые Федерацием гъэсэнэгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэрэ АР-м и Парламентрэ ящытху тхылхэр кыфагъэшъошагъэх. Адыгэ Респуб-ликэм народнэ гъэсэнэгъэмкІэ изаслуженнэ ІофышІ. Лъэпкэ проектэу «Гъэсэнэгъэм» кы-дыхэлъытагъэу кІэлэгъэджэхэм азыфагу щы-зэхашэгъэ зэнэкъокъум 2008-рэ илээсым те-кІоныгъэ кыщыдихыгъ. С. Андырхъом щы-лэныгъэ гъогу шлагъоу кыкІугъэм кызыр-фэкІагъэр зэдгъашІэ тшІоигъоу гуцылэгъу ты-фэхъугъ.

гъэм» кызыхаутыкІэ тырыгу-шхоштыгъэ. Ащыгъум тиметоди-стэу Куховенкэ Евгений ансамб-лэу зэхыщэгъагъэм сыхыгъэхъ-гъагъ. Тихор зэхэхъэшхохэм оредхэр къащІоштыгъэ. Ащ дэ-жыым оредыщ стхыгъагъэ.

— Непэ адыгабзэр еджаплэм щяогъэхы. Бзэм изэгъэшІэнкІэ пэ-рыохъухэр щыІэха?

— Сэ сизакъоу зэшІосхырэ Іофэл ар. Бзэр тилэшхъэтетхэм алулэу рыгушыІэнхэми мэхъанэ иІ. Колледжым идиректорэу Ацумыж Казбекрэ егъэджэн ІофымкІэ игуадзэу Емызэщ Маринэрэ адыгабзэм мэхъанэшхо раты.

Сыхъат пчъагъэу тилэр зэрэма-кІэм емылытыгъэу, бзэр зэрд-гъэшІэщтым тыпыл. Дипломнэ, курсовой ІофшІэнхэр тистудент-мэ атхы, дэгъоуи кыагъэшпып-къэжык. Гурыт шІэныгъэм фэ-гъэхыгъэ стандартэу Москва кытфаригъэхырэм адыгабзэр адрэ предметхэм ахэгъэшагъэ хъу-ным пае АР-м гъэсэнэгъэмрэ

шІэныгъэхэмрэкІэ и Министер-ствэ, тиколледж ипащэ, типредмет-нэ цикловой комиссие хэтхэр кыддэлэпыІэнхэ алъэкІыщт.

— Еджаплэм адыгабзэр зэрэцарагъашІэрэм сы-да къепІуалІэ пшІо-игъор?

— Тистудентхэм нахыбэмкІэ Мыекъуапэ игурыт еджаплэхэм практикэ ащакІу. Еджаплэу тыздэкІагъэхэм адыгабзэм осэ-шхо ащыфашІы сІонэу кыхэ-кІыгъэп. Ахэм къачІэкІыхэрэр ары тэ едгъаджэхэрэр. ШІэныгъэ дэгъу зилэу кытфакІорэм хэ-хъоныгъэхэр илэхуэ чІэтэутІуп-щы. Бзэм хэшІыкІ фызымыІэм хъарыфхэр, литературабзэр ты-зэрэфаем фэдэу «Іульхъэгъу» тимыфэзэ, студентым еджэныр къеухы.

— Ныдэльфыбзэр тыда кызыщегъэжэр?

— Унэгъо закъом мы Іо-фыр елытыгъэп. Сабыир уна-гъом ныдэльфыбзэр шІу щилэгъоу, щыгушыІэу кы-

кІын фае. Адрэ предметхэм афэдэу адыгабзэми мэхъанэ еджаплэм щыратын фае.

— Светлан, ІофшІэным-рэ унагъомрэ тауштэу зэбгъэкІухэр?

— КІэлэгъэджэ колледжым еджаплэу сыкыакуи, сычІэкІы-жыгъэп (мэщхы). Синасыпи чІэзгъотагъ. Унагъомрэ ІофшІэ-нымрэ зэфэшхъафых. Фыщы-тыкІэу афыуиІэм бэ елытыгъэр.

— Уишхъэгъусэу Ан-дзэрэкъо Чеслав дунаим щыцІэрыІо артист, са-быитІу зэдэшъупІугъ. До-лэт Санкт-Петербург щеджагъ, композитор-хэм яфакультет оценкэ дэгъу дэдэхэмкІэ кы-ухыгъ, Марзыет искус-ствоведениемкІэ канди-дат. Мыщ фэдэ унагъо уисэу щыІэныгъэм ух-тыныр сыд фэда?

— Долэти Марзыети ясэньхат ежъ-ежыруу кыхахыгъ. АпэкІэ лыкІотэщтхэми ежыхэм ялгы-

тыгъ. Марзыет Санкт-Петербург дэт Консерваториом илгъапкъ Гупчэ инаучнэ ІофышІ. Долэт композитор ныбжыкІэхэм язэ-нэкъокъу ижори ипащ, Эстоние филармониом икыутамэу Санкт-Петербург дэтым изыльэныкыо итхъамат. Зэш-зэшыпхъухэр Тыркуем мы гъэмэфэ блэкІы-гъэм шылагъэх. Адыгэ кыащъо-хэр, оредхэр зытет касети 10-м еху кыахыжыгъ. Джы ахэр консерваториом иархив хэлых. Долэти ащ зэрэкІагъэр кышъ-хъэпагъ. Ижырэ лъэпкэ мэ-къамэу «Лъэпэрышъор» ор-кестрэм кыригъэІонэу зэригъэ-кІужыгъ. Ыусыгъэ произведе-ниехэр зал зэфэшхъафхэм ащы-зэхыхы.

— ШъуикІалэхэр Мые-къуапэ кызыкІохэкІэ сыда шъузытегушы-Іэрэр?

— Сыд фэдэ Іофыгъо кы-Іэтыгъэми, шъхъадж исплгы-кІэкІэ екІуалІэ. Искусствэм ыбзэкІэ зэдэгущыІэхэзэ яеп-лыкІэхэмкІэ зэнэкъокъухэу кыхэкІы.

— Адыгэ Республикэр зытиІэр мыгъэ илгъэс 20 хуэщт. Ащ фэгъэхыгъэу сыда къаплэмэ пшІо-игъор?

Республикэ тилэ зэхъум, ты-бзи титарихы зэдгъэшІэнымкІэ амалэу тилэм кыхэхъуагъ. Ным икушъэ оредхэр тисабыйхэм на-хыбэрэ зэханынэу, тиреспубликэ икъралыгъо гъэпсыкІэ дгъэпы-тэнэу сыфай.

— УигухэлъышІухэр Тхъэм кыбдегъэхъух.

— Тхъауегъэпсэу.

ДэгущыІагъэр
ДАУТЭ Анжел.

Сурэтым итыр: Андырэкъо
Светлан.

ТИЩЫПАКІЭ КІЭУ КЪЫХАХЪЭХЭРЭР

Медицинэ полисыкІэхэр кыытатыщтых

Медицинэ страховой полисхэр кыхыгъэ илээсым кызырээзблахъуштыхэм икъэбар цыфхэм зэхыхыгъэу щыт. Ау ар зэрээзшІахыщт шІыкІэр, зырагъэжъ-щтыр, полисыкІэхэм якъыдэхын пкІэ хэлъыщтмэ, нэмыкІ упчІэхэми кыакулэпчІэх. Ахэр кыдэтлътэхи, палъэ зимылэ медицинэ полисхэм язэблэхъун зэхэ-щагъэ зэрэхъуштыр кыадгъэлотэнэу медицинэ страхо-вой компаниеу «Страхование для жизни» зыфилорэм икыутамэу Адыгэ Республикэм щыІэм зыфэдгъэзагъ. ТиупчІэхэм яджэуапхэр кызытыжыгъэхэр ЗАО-м икыутамэ идиректорэу Ожъ Муратрэ медицинэ ІэпыІэгъоу цыфхэм арагъэгъотырэм идэгъугъэ зы-уплэкІурэ ыкІи страхование зышыгъэхэм яфиты-ныгъэхэр къэухъумэгъэнымкІэ отделым ипащэ ипшъэрылхэр зыгъэцэкІэрэ Екатерина Анатольевна Хъагъурымрэ.

Корр.: Медицинэ страхо-вой полисэу кыытатыщ-хэр цыфыр опсэуфэкІэ зыкІи зэблмыхъужъэу ыгъэфедэн ылъэкІынэу щыта?

О.М.: Медицинэ страховой полисыр, паспортным фэдэу, укълэсымаджэмэ, Урысые Феде-рацием ишъолгыр зэрэщытэу пкІэ хэмьлэу медицинэ Іэпы-Іэгъу кызырээщыуатын фаер кызыушыхъатыр тхылъ (доку-мент). ПолисыкІэхэр кы-аратынхуэ зырагъэжъэщтыр жъоныгъуакІэм и 1-р ары. Зэ-кІэми полисэу кыаратыщтхэр зэфэдэх. Ахэм пІэлэ гъэнефагъэ

яІэжыыщтэп, нэужым зэблахъу-жынынхуэ щытхэп.

УФ-м щыпсэурэ цыфхэм, Іэ-кІыб хэгъэгум кыкІыгъэ граж-данхуэ мыщ ренэу щыпсэухэ-рэм, тигражданствэ зимылэу ахэм ахэгъэхы, палъэ зимылэ полисыкІэхэр аратыщтых.

«О беженцах» зыфилорэ За-коном кызырээдилытэу, меди-цинэ ІэпыІэгъу арагъэгъотыным фэшІ охтэ гъэнефагъэкІэ тикъэралыгъо щыпсэухэрэми а уахътэр екІыфэ агъэфедэнэу полисхэр кыаратыщтых.

Охтэ гъэнефагъэкІэ УФ-м щыпсэухэрэ, ІэкІыб хэгъэгум кыкІыгъэ гражданхэмрэ тиграж-данствэ зимылэ цыфхэмрэ ахэр

тикъэралыгъо зэрэщыпсэуштыхэ уахътэм тегъэпсыхъагъэу ары полисхэр зэраратыщтхэр.

Корр.: Сыд фэдэщтха медицинэ страховой полисхэм ятеплэ, ягъэ-псыкІэ?

О.М.: ЖъоныгъуакІэм и 1-м кыщегъэжъагъэу полисыкІэ кыагышхыным пае медицинэ страхо-вой организацией зыфэбгъэ-зэнэу щыт.

Полисыр тхылышІэм хэшІы-кІыгъэ бланкэу е пластикэм хэ-шІыкІыгъэ картэу электроннэ носитель (шІэжъ, тхыгъэ) хэтэу (электроннэ полис) щытын ылгъэкІыщт. Федеральнэ Законэу «Къэралыгъо ыкІи муниципальнэ фэІо-фашІэхэр зэрээхъэщэгъэ-щтхэм афэгъэхыгъ» зыфилорэм диштэу, полисыкІэр гражданиным иуниверсальнэ электроннэ картэ, УФ-м исубъектэу зышпысэурэр кыдалгытэзэ, шыагъахъэ.

Корр.: Тыда полисхэр кыыщалапхыщтхэр, ащ-кІэ сыда ищыкІагъэхэр?

Е.Х.: Страховой медицинэ организациер кыхъапхыным е зэблэхъуным фэшІ о пшъхъэкІэ е уилыкІо а организациейм лъэІу тхылъ ылгъэу зыфигъэзэнэу щыт. Ащ нэмыкІэу страхование зышІыгъэ цыфым е илыкІо мыщ фэдэ тхылхэм (документ-

хэм) атыхыгъэ копиехэр рихы-лэнхэ фае:

Урысые Федерацием играждан ныбжыкІэхуэ илгъэс 14-м зыныбж кІэхъагъэхэм:

— кызырэхъугъэр кызы-ушыхъатыр свидетельствэр;
— сабыим янэ е ятэ зэриІэр кызыушыхъатыр тхылъ (зынэ-зятэ зимылэхэм — зыдэп-сэухэрэм, яопекунхэм, зыналэ кыатетхэм япаспортхэр).

— пенсионнэ страхование зэрашІыгъэр кызыушыхъатыр страховой свидетельствэр (яІэмэ).

Илгъэс 14 хъугъэхэм ыкІи ащ нахыжъхэм:

— япаспортхэр (ахэр джы-ри кыарамытыгъэмэ, кыараты-фэкІэ агъэфедэн фитхуэ палъэ иІэу кыафыратхыкІырэ удосто-верениер);

— пенсионнэ страхование зэрашІыгъэр кызыушыхъатыр страховой свидетельствэр.

Корр.: ПолисыкІэхэр кыаратыхэ хъумэ ахъэ лъатынэу щыта?

Е.Х.: Ахэр пкІэ хэмьлэу зэ-кІэми кыаратыщт.

Корр.: Цыфыр зыхэт страховой медицинэ ор-ганизациер зэблихъун фита?

Е.Х.: Зыхэхъэрэ страховой медицинэ организациер илгъэ-сым зэ, шэкІогъум и 1-м бли-мыгъэкІэу, цыфым зэблихъун фит. Зыщыпсэурэ чыпІэр ыхъо-жыгъэмэ, нахыбэрэ зэблихъун ылгъэкІыщт, ау шэкІогъу мазэр кэмысызэ ар кыыхынын фае.

Корр.: Полисыр бгъэкІо-дымэ, сыдэушты кыдэпхыжыщта?

Е.Х.: Зиполис зыгъэкІодыгъэм дубликат кыфашІыжыщт, ау ащ итгъэхъабыржынын тэфэщт ахъщэр, Федеральнэ фондым унашъоу ышІыгъэм тетэу, рагъэ-тыщт. ТхъамыкІэгъо ІофкІэ (ма-шІо, псыкІиугъ) кІодыгъэмэ, пкІэ хэмьлэу полисыр кы-уатыжыщт.

Корр.: УпчІэ зилэхэм хэ-та зызагъэгъэзэн алъэ-кІыщтыр?

А.Х.: ПолисыкІэм икыдэ-хыжынын фэгъэхыгъэу хэти зыгъэгумэкІырэ ІофхэмкІэ ЗАО МСК «Солидарность для жизни» зыфилорэм телефон номерэу 8-772-52-09-75-кІэ кытерэх. Телефонэу 8 918 222 70 75-ми зэпымыоу Іоф ешІэ. Зыдэщы-Іэр: кы. Мыекъуапэ, ур. Со-ветскэр, 184 (урамхуэ Победэм-рэ Лениным ыцІэ зыхырымрэ азыфагу).

ДэгущыІагъэр
ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

1943-рэ илээсым шылэ мазэм и 29-м Мыекъуапэ нэмыц-фашистыдзэхэм къаІэкІахыжыгы

Илээс къэс ветеранхэм яреспубликэ совет зэхищэрэ «Іэнэ хъураехэр» е научнэ-практическэ конференциехэр зыфэгъэхыгъэхэр Мыекъуапэ фашистхэм ядзэхэр дафыжъхы, къалэр шъхьафит зэрашыжыгыр ары. Мыщ фэдэ цыф зэхыхъэхэм къарагъэблагъэх а хъугъэ-шлагъэм илэхъан тидзэхэм ахэ-тыгъэхэу е партизаныгъэхэу Адыгеим икьэлэ шъхьалэ дэсхэм ащыщхэр. Ау ахэм япчъагъэ илээс къэс нахь макІэ зэрэхъу-рэр лъэшэу гукъау. Дзэм хэтыгъэхэми, партизанэу мэзым хэ-сыгъэхэми зыцІэ къеплонэу псаоу къэнагъэр мэкІэ дэд. Непэ Хэгъэгу зоошхом хэтыгъэхэм анахь ныбжьыкІэр илээс 84-м ит. Адыгэу Хэгъэгу зоошхом хэтыгъэхэр мин пчъагъэкІэ къалгытэщтыгъэмэ, непэ псаоу тиреспубликэ къинэжыгыр нэбгыри 101-рэ нылэп. Тикъуаджэхэу фронтовик зыдэмы-сыжъхэр нахьыбэ мэхъу зэпытых. Партизаныгъэхэу псаоу къытхэтхэри зырыз дэдэх.

Пыидзэхэр къушъхьэм къычІафыгъэх

ЗэкІэми тыщыгъуаз 1942-рэ илээсым игъэмафэ зэхашъгъэгъэ Мыекъопэ партизан кустэу куп 18 зыхахъэщтыгъэм нэмыщхэм ядзэхэр зэрамыгъэгупсэфы-щтыгъэм. Ахэр фэхъазырыгъэх ябоевой пшгъэрылхэр агъэцэ-кІэнхэм. А илээсым ишкІогъу мазэ Мэхъош мэзым боевой опе-рациеу шашыгъэм уналэ темы-дзэн плэкІыштэп. Пыим идзэ, мэзым къыхафи, хьалэч рагъэ-фагъ. Нэмыщ дзэкІолІ 900 фэ-диз аукІыгъ. Еж партизанхэми чІэнагъэ ашыгъ. Отрядым ико-миссарэу И. Бугренкэр, М. Цу-бытыр, нэмыкІхэри а зэуапІэм щыкІодыгъэх. Мы чІыпІэм щы-зэуагъэхэм ащыщ партизанхэу ТІ. Шъхьэлахъом, С. Уахьидэм, А. Дзэсэжымы, нэмыкІхэми лы-гъэ зэрэхэлхьыр къагъэлъэгъуагъ. Мэзым къыкІолІ мыекъопэ партизанхэм нэмыщ дзэкІолІ 2211-рэ аукІыгъ, нэбгыри 190-рэ гъэрэу къаубытыгъ. Автомашинэ 56-рэ, зы автобус нэмыщхэр исхэр, зы самолет, зы бронемаши-нэ, кузэкІэт 22-рэ акъутагъэх. Лъэмыджыщ, зы мэшлюк уцупІэ къагъэуагъэх. Телефон гъучІыч метрэ мин 34-рэ зэпаупкІыгъ. Пулемет ыкІи миномет 20, авто-мат, шхончищгъэ пчъагъэ къаты-рахыгъ. Германием арагъэщэн-хэу агъэхъазырыгъэхэу былы-мышъхьэ мини 5-м ехъу къагъэ-нэжыгыгъ.

Мэзым хэсыгъэ партизанхэм пшгъэрыл шъхьалэу ялагъэр къушъхьэдэкІыпІэхэм фашист-хэм ядзэхэр къазэпырамыгъэ-кІынхэр, хы ШыуцІэ Іушъом ылъэныкъокІэ амыгъэкІонхэр арыгъэ. Шыпкьэ, ащ фэдэ пшгъ-рылхэр иныр партизанхэм язакъоу агъэцэклагъэп. Партизанхэм Дзэ Плъыжыкыр гъуазэу ялагъ, ежхэр дзэ частхэм адзэаохэуи уахътэ къыхэкІыгъ. Бжыхъэ мафэхэм ащыщхэм Сухая Балка зыцІэ чІыпІэм партизанхэмрэ нэмы-щыдзэхэмрэ шызэхъуагъэхэти, пыим чІэнэгъэ ин рагъэшІы-гъагъ. Еж партизанхэм ахэкІо-дыкІыгъэ хьатэ шылагъэп. ОшІэ-дэмышІэу зэрэтебэнэгъэхэти, ишІуагъэ къэкІуагъ. Гъогухэр зэпаубытыкІыхэмэ, ахэм къары-кІорэ автотранспортыр е кузэ-кІэтхэр зэрэкъутэщтыгъэхэр партизанхэм къалотэжы. Бэрэ-къэе станицэм нэмыщхэр зэрэ-дэхъагъэхэм, ащ гъомылэпхъэ зэфэшъхьафхэр къыдащынхэ фаеу зэрэщытым якъэбар къа-лыІэсыгъэти, мэзым кІоцІы-рыкІырэ гъогум ыбгъу зыхагъэ-былгыхыи, партизан купыр апэтІысыгъ. ШыкузэкІэт ушъа-гъэхэр зэуж итхэу станицэм къыдэкІыжыгъэхэу, офицерыр апэ итэу къакохъэз, благъэу къызэсхэм мыдрэхэр ахаохи, нэбгырэ 70-м щыцъу шы нахь къэмынэу аукІыгъ. Гъомылап-хъэхэмкІэ ушъэгъэ шыкузэкІэт-хэр къызІэкІагъэхъагъэх. Апэ итыгъэ офицерыр мэзым хэлъэ-дэжыи, къызыдыкІыгъэ дзэ ча-стым кІожыгъэ. Мы чІыпІэм щызэхъуагъэхэм ахэтыгъэ парти-

занэу Тыу Аминэ къызэриІотэ-жырэмкІэ, нэмыщ офицерыр ячасть кІожыгъагъэм пшгъ-рылхэу фашыгъэр зэримыгъэ-цэклагъэм пае зыхэтыгъэ купыр сатырэу агъэуцуи апашъхъэ раукІыхъагъ.

А лъэхъаным, нахь тэрэзэу къеплон хъумэ, 1942-рэ илээсым ибжыхъэ Мыекъопэ районым хэхьэрэ чылагъохэр зэкІэ фа-шистхэм алыгыгъэх. Тэ тидзэ частхэм къақІэрычыгъэ хъугъэ красноармейцэ кІалэхэу зыхэт-хэм къыщанагъэхэм ащыщхэу бэ мэзым хэсыгъэхэр, фашистхэм ядзэхэр ахэм алыхъуштыгъэх, ашакІоштыгъэх. Арэушгъэу шы-тыгъэми, нэмыщхэр ахэм ащы-щынэщтыгъэх, анахъэу зышы-щтэщтыгъэхэр партизанхэр арых. Дзэ Плъыжымы юж къинэгъэ дзэкІолІхэр зыхэс чІыпІэхэр зэрагъэшІэнхэм пае Шъхьагуа-щэ икІыхъагъэкІэ фашистхэм ясамолет горэм мафэ къэс псы-хъом шъхьащытэу къызэпІы-быхъэщтыгъ. Нэмыщ разведчик-хэм бинокІэхэмкІэ заплъыхъэзэ, а зы уахътэм тефэу, мафэ къэс Дахъу станицэм нахьыпэрап-шІэу къышъхьащыхъэти, къушъ-хьэтІокІэ иным къыщигъазэти, нэмыкІ чІыпІэхэм ашъхьащы-бэу зэрэхъуштыгъэм цыфэу ста-ницім дэсхэр есэжыгъэхэти, ашІоІофыжыгъэп. ЕтІанэ ыгъэ-зэжыгыи, Мыекъопэ аэродромым тетІысхъащыщтыгъ.

Бжыхъэ тыгъэпсы мафэ горэм советскэ дзэкІолІ нэбгырищ мэ-зым къыхэкІи, Дахъу станицэм щыщ горэм зыІуагъақІэмэ ашІо-игъоу ашхыщтым юж итхэу Іошъхъэ шыгум дэкІогагъэхэу заплъыхъэу тетыгъэх. Ар МТФ-м игъунэгъугъ. А уахътэм тефэу нэ-мыщ самолетым игъогъо макъэ къэлугъ. Ар Іуашъхъэм игъунэгъу къызэхъум дзэкІолІхэр яшхонч-хэмкІэ дзоягъэх. Самолетыр зэ къуанчэ къэхъугъ, етІанэ ыпэ-ригъэзыхыгъ. Іугъо шІуцІэ къы-пыустхъукІэу нахь лъхъанчэ къэхъугъ. Зышеогъэхэ чІыпІэр эщизэу зэрэщытым ишІуагъэ къекІыгъ. Сыдэу щытми, агъэ-фыкъогъэ самолет-разведчикыр летчикым ыкІи исыгъэхэм зи аримышІэу етІысэхыгъ. Пилотыр кабинэм къыпкІи мэзым хэлъэ-дагъ. Ащ дисыгъэхэм къяхъу-лагъэм зи шыгъуазэп. Нэмыщы-дзэ гарнизонэу Дахъу станицэм дэлъыр тревогекІэ къежъагъ, по-лицайхэри къэбырсырыгъэх. Шы-хэр, цухэр къаугъойхи, кІэпсэ-шхокІэ самолетыр гъогубгъум къытыралъэгъуагъ.

ЗэрагъэунэфыгъэмкІэ, Ста-линград фронтым щыкІогъэ хъугъэ-шІэгъэ иныр ары Хэгъэгу

зоошхом текІоныгъэу тидзэхэм къышъыдахыгъэм лъапсэ фэхъу-гъэр. Нэмыщ фашистхэм ядзэ дивизие 22-у тидзэхэм къаухъу-рригъэм пыим ыгу ыгъэкІодыгъ. Арэушгъэу хъугъэми, пыидзэ ку-пышхоу «А» зыфилорэм Кавказ къушъхьэхэм нахь зашигъэпы-тагъ. Германием идзэхэм пшгъэ-рылхэу зыфашыжыгъагъ зыкъа-мытынэу. Ары шъхъае, тэ ти-дзэхэми тыраубытагъ Краснодар-р Тихорецкэрэ алъэныкъокІэ екІунхэу, Кавказыр къзыбгынэ-рэ пыидзэм игъогъу пабзыкІынэу. Ащ южкІэ Мыекъопэ лъэны-къом екІунхэу гухэлэ ашыгъ. Арэушгъэуи хъугъэ.

Ом изытет дригъэми, тидзэ-кІолІхэм агу кІодыгъэп, чІэна-гъэ ашызэ, нэмыщхэри зэкІако-щтыгъэх. Тидзэхэм щэгынхэр, Іээзгъу уцхэр, ашхыщтыр агъэ-хъазырыщтыгъэх. Апэрэ пшгъэ-рылхэу ялагъэр хы ШыуцІэм шегъэжъагъэу Лэгъо-Накъэ нэс-гъогоу ашІыщтыр арыгъэ. Мэ-зитІум къыкІолІ гъогум ишІын пылгыгъэх. Ащ фэгъэзэгъагъэх сапер батальонхэр, дзэм хэмьит-цыфхэр ыкІи нэмыщ гъэрхэр. 1942-рэ илээсым итыгъэгъэзэ мазэ чІыпІэхэу Мэрэтыкъо, Чер-ниговскэ, Кувшинкэ, Цыцэ (Ап-шерон район) зэо пхъашхэр ащыкІуагъэх. Нэмыщхэм лъэшэу якІэсагъ лъэганІэхэм зашагъэпы-тэныр. Ахэм атетэу къэзаощты-гъэх. Мы чІыпІэхэм советскэ ди-визииІу аІулыгъ. Зыр я 31-рэ (командирыр полковникэу П.К. Богданович), адрэ я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизиеу полковникэу М.В. Евстигнеевыр зипащэр ары. Ахэм ясэмэгъу лъэ-ныкъокІэ къушъхьэу Гейман дэжэ пэІулыгъэх я 383-рэ, 328-рэ, 336-рэ шхончэо дивизиехэр. ДжабгъумкІэ къушъхьэу Мэрта-зыкь илэганІэ тетыгъ я 33-рэ пограничнэ полкэу НКВД-м иер. Джа пстэмэ къапэІулыгъ нэ-мыщхэм ядивизииІф.

КъушъхьэдэкІыпІэхэм тидзэ-хэм наступлениер ащырагъэ-жъагъ. Дунаим изытет дригъэ, осыр, чыІэр, пшагъор, жыб-гъэр прыохъу къафэхъуштыгъэх. Арэушгъэу зэрэщытми, тидзэхэм пхыр зэкІафагъ. Щылэ мазэм и 6-м псыхъоу Пшыхъэ итІуакІэ къэсыгъэх, ащ юж лъэганІэу Пало (Шапка) зыцІэм — псыхъоу Цыцэ дэжэ тидзэхэр къэсыхи, ахэм къашыуцугъэх. Щылэ ма-зэм и 14-м нэфшъагъом апэкІэ илыгъэх. Я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизием чІэнагъэхэр ялгъэхэми, пыир къызэтыри-гъэуцагъ. Анахь зоошхохэр зы-щыкІуагъэхэр Апшерон районым къыхиубытэрэ лъэганІэу Пало

зыцІэмрэ Черниговскэ станицэм дэжэрэ. Щылэ мазэм и 25-м ста-ниціу Самурскэр шъхьафит ашІыжыгъ. Мы чІыпІэм нэ-мыщхэр къушъхьэ тІуакІэм шы-даубытгъи шызхъагъэтэкъуагъэх. Фронтым иставкэ къыгъэуцугъэ пшгъэрылхэр я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизием я 31-рэ шхон-чэо дивизиир игъусэу агъэцэ-клагъ. Пыим иухъумэплэ чІыпІэ пхыратхъугъ.

Щылэ мазэм ыкІэхэм адэжэ я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизи-ем станицэхэу Шытхьалэрэ Хан-скэмрэ, Закавказскэ фронтым идзэхэм Мыекъуапэ шъхьафит ашІыжыгъ. Апуу къалэм къы-дэхъагъэхэм ащыщ я 23-рэ шхон-чэо-пограничнэ полкым иподраз-делениеу подполковникэу П.К. Козак зипащэр. Мы къэ-барыр щылэ мазэм и 30-м Сов-информбюром къытыгъ.

Ау Хэгъэгу зоошхом фэгъэ-хьыгъэ тхылхэу, справочникхэу ыкІи нэмыкІ мемуархэу Темыр Кавказым щыкІогъэ заом къы-тегушІылэхэрэм хагъэунэфыкІы я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизи-ем Мыекъуапэ шъхьафит ымы-шІыжыгъэу. Ары шъхъае, а дзэ цІэрыІом Мыекъопэ — Шы-тхьэлэ лъэныкъомкІэ ишІуагъэу къышгъэкІуагъэм, пый мэхба-джэр зэхэгъэтэкъогъэным ыкІуа-чІэ зэрэфигъэІорышІагъэм къа-кІэмьыкІуагъэу пІон плэкІы-щтэп НКВД-м ия 23-рэ погран-полкэр партизанхэмрэ Мыекъуа-пэ шъхьафит зэрашІыжыгъэр. Ащ епхыгъэу зы щысэ къэбгъэ-лъэгъон плэкІыщтэ. «Советская военная энциклопедия» зыфилу 1985-рэ илээсым къыдэкІыгъэм мырэушгъэу къыщеліо: «Мыекъуа-пэ 1942-рэ илээсым ишышъхьэІу мазэ и 10-м нэмыщхэм аштагъ, 1943-рэ илээсым щылэ мазэм и 29-м Темыр-Кавказ операциеу я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизи-ем (командирыр М.В. Евстигне-ев) ышІыгъэм ишІуагъэкІэ ар шъхьафит ашІыжыгъ. Къалэр штэжыгъэным хэлэжъагъэх пар-тизан купэу «Народные мстите-ли» (командирыр С.Я. Козлов), я 3-рэ Тульскэ партизан купэу «За Родину» (командирыр Я.Р. Свердлов) зыфилхэрэр».

Тикъалэ шъхьафит ашІыжы-ныр къызщырагъэжъагъэр ащ фэдизуу тпэчыжэп. Фашисты-дзэхэм алыгыгъэ пытапІэу Пало зыцІэр Апшерон районым хэхъэ, станицэу Черниговскэм пэгъу-нэгъу. Мыекъуапэ зэрэпІудзы-гъэр километрэ 80. А чІыпІэм 1975-рэ илээсым ТекІоныгъэм ия 30-рэ илээс тефэу мыжъосынитф-шагъэуцугъ. Ахэр гъэпсыгъэн-хэм зыІахышІу хэзышІыхъа-

гъэхэм ащыщых Мыекъуапэ илэжакІохэр, еджэпІэхэм якІэлэ-егъаджэхэр, джащ фэдэу Апше-рон мэххозым епхыгъэ Черни-говскэ гъэІорышІапІэм иІофы-шІэхэр. Ащ фэдэ Іофгъхъбзэ иным изэшІохын пэшэныгъэ ды-зэрэхъагъ Мыекъуапэрэ Апшерон районымрэ япашэхэм. Джащ фэдэу мыжъосынхэм (обелиск-хэм) ягъэуцун яшъыпкъэу пы-лгыгъэх я 9-рэ къушъхьэ-шхон-чэо дивизиеу Адыгеим икьэлэ шъхьалэ дэлъыгъэм щыщхэр ыкІи а дивизием иветеранхэр. Мы-жъосынхэм якъызэлухын фэгъэ-хыгъэ митингэу шылагъэм нэб-гырэ мин заулэ хэлэжъагъ. А чІы-пІэм зэрэщырагъухъагъэм тетэу илээс къэс ТекІоныгъэм и Мафэ ехъулІэу ветеранхэр, еджакІохэр, спортсменхэр, нэмыкІ общест-веннэ организациехэр Мыекъуа-пэрэ Апшеронскэмрэ адэкІы-хэщ шъшыгъэх, хэкІодагъэхэр агу къагъэкІыжыых, шхончогъу зэхэт макъэхэр агъэлух.

КъызэрэсІуагъэу, гъэтхэпэ мазэм иапэрэ мафэхэр арых а зэлукІэгъухэр зытырагъафэхэрэр. Я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо диви-зием иІофыгъохэр ыпэкІэ лъы-зыгъэкІотэрэ я 131-рэ Мыекъо-пэ мото-шхончэо бригадэ шъхъа-фым (джы ар Абхъаз Республи-кэм щыл) идзэкІолІхэр ренэу кІоштыгъэх а мыжъосынхэм адэжэ. Ахэр автомашинэ гъэкІэ-рэкІагъэмэ арыххэу, ветеранхэм-рэ еджакІохэмрэ ягъусэхэу, бы-ракъхэр алыгъэхэу чІыпІэу мы-жъосынхэр зыдэщытхэм илээс къэс зэрэкІохэрэр щытхъукІэ афэплэгъунэу щыт. Зэхашэрэ митингхэм Мыекъуапэрэ Апше-ронскэрэ япашэхэр, дзэкІолІхэр, ветеранхэр, еджакІохэр къашэ-гушІыІэх, щэджэгъуашхэ ашара-гъэшІы.

ЩыІэныгъэм къыгъэлъэгъуагъ Хэгъэгу зоошхом иилээс къин-хэр, ихъугъэ-шлагъэхэр нахь тпэчыжъэх хъу къэс, тицІыф-хэм лыгъэу, блэнагъэу къахэ-фагъэр зыфэдагъэр нахь тпэбла-гъэ зэрэхъурэр, уасэу афашы-рэм нахь зыкъызэриІэтырэр. Мыекъуапэ нэмыц-фашист мэ-хъаджэхэр зыдафыжыгъэхэр зы едзыгъо инэу тарихым хэ-уцуагъ. Ар тапэкІи цыфхэм агу илышщт. ЕгъашІэми ащыгъу-пшэщтэп пый мэхъаджэхэр къы-зэцэкъэкІыхъэзэ Кавказ къу-шъхьэхэм къызэрачІафыгъэхэр.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.
АР-м иветеран совет ип-ресс-секретарь, АР-м изас-луженнэ журналист.

Сурэтым итыр: я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизием ишыу разведчикхэр къушъ-хьэу Пало (Шапка) зыцІэм дэжэ къышыуцугъэх.

Сурэтыр 1943-рэ илээсым икІымафэ тырахыгъ.

ДЗЮДОМРЭ НЫБЖЬЫКІЭХЭМРЭ

Анахь лээшхэр кыыхахыщтых

Кыблэ шьолырым дзюдомкІэ изэнэкьокьухэу Мыекьуапэ щылэ мазэм и 28 — 29-м шыкІохэрэм илэс 20-м нэс зыныбжыхэр ахэлажэх. ЗэлукІэгьумэ Кыалмыкым, Волгоград, Астрахань, Ростов хэкухэм, Краснодар краим, Адыгеим ябэнэкІо 220-м яухьазырыныгьэ кьащагьэ-лэагьо.

Зэнэкьокьумэ ясудья шьхьаІэу Геннадий Лоханскэр Волгоград кыкІыгь. Ащ кызырэгьагьэм-кІэ, Урысыем икІэх зэлукІэгьухэр мэзаем и 28-м кышыублагьэу гьэтхэпэм и 3-м нэс Тюмень шыкІоштых. ЮФО-м изэнэкьокьухэм хагьэунэфыкІырэ чыпІэхэр кьащыдэзыыхэрэ Тюмень кІоштых. Урысыем идышэ, тыжын медальхэр кьэзыхьынхэ зылэкІыштыхэр Адыгэ Республикэм иалырэгьу шэбанэх.

— Адыгеим итренер-кІэлэгьаджэхэу Акьушэ Мыхьамодэ, Чэтыжэ Алай, Беданэкьо Рэмэзанэ, Нэпсэу Байзэт, Сергей Шутымы, нэмыкІхэм агьэсэрэ ныбжыкІэхэр зэнэкьокьухэм ахэлажэх, — еІо АР-м изаслуженнэ тренерэу Бастэ Сэлымэ. — Дзюдом пыщагьэхэм япчягьэ хэдгьахьозэ сэнаушыгьэ зыхэлхэр кьахэдгьэщыхэ тшІоигьу.

Пышашьэм ишэщ кыуиІощта?

Адыгэкьалэ икІэлэцІыкІу-ныбжыкІэ спорт еджанІэ Ерэджыбэкьо Заремэ зыщегьасэ. Дзюдомрэ самбэмрэкІэ

ипащэр Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Чэтыжэ Алай.

— Дзюдор сшІогьэшІэгьон кьодыеп, — еІо Ерэджыбэкьо Заремэ. — Медальхэр зэнэкьокьухэм кьащыдэсхыхэ сшІоигьу.

— *Кыблэ шьолырым самбэмкІэ апэрэ чыпІэр кышыдэпхыгь, дзюдомкІэ джэрэ медальр кыпфэгьышшагь. Уигьухэлэ благьэхэр кьытаІоба.*

— Нахьыбэрэ сыбанэ сшІоигьу.

— *Дзюдомрэ самбэмрэ кыхьынхэр сыда кызыхэ-кІыгьэр?*

— ПшІогьэшІэгьоным улыныр кьесэгьэкІу. Сипшэ-шэгьумэ кьызырамыгьаштэу уахьтэ кыхэкІыгьэми, зыкІи сыкІэгьожьырэп.

— *Псауныгьэр дзюдом егьэпыта?*

— Псауныгьэм изакьоп ыгьэпытэрэ. Шэн-зекІуакІэхэр, гурегьэпытэх. Іоф зыдэпшІэжыкІи пшІоигьо уешы. Умысымэджэнэу уфаемэ физкультурэмрэ спортмрэ уапылын фае.

— *Уипшэшэгьумэ, уіа-*

хьылхэм спортм узэрэ-пылгыр кьырагьэкІуа?

— Апэрэ мафэхэм кьырамыгьэкІу кызырэсалоштыгьэр кьэсэшІэжы. Непэ сипшэ-шэ-эгьухэри Чэтыжэ Алай ыдэжэ кызырэкІохэрэ сугапэ. Урамыр кьэпкІухьэу утетынымрэ спортм улынынымрэ сыда нахьышІур? Сэ сызыхэдэн шылагь. Колледжым сыщеджэ, дзюдомрэ самбэмрэ сапылэ.

— *БэнэІэ алырэгьум узы-техэкІэ апэу узэгупшысэрэр шьэфа?*

— Пышашьэм шьэфэу иІэр кымыІоныр нахьышІу, — тизэдэгущыІэгьу кыхэлажэ тренерэу Чэтыжэ Алай. — МакІэп

зэгупшысэрэр. Бэнэгьур зашІуа-хьыкІэ нэпсыр кьятэкьохызэ пчэгум пышашьэхэр кыкІыжыхэу кыхэкІы.

— Пчэгум сызыхэкІэ бэнэгьур кызырэхьыщтым сегупшысэ, — кьелуатэ Ерэджыбэкьо Заремэ, — ау сыгу илгыр сызэбэнырэм езгьэшІэнэу сыфаеп.

— *Хэгьэгум изэнэкьокьумэ уахэлажэсэ, уимедальхэм ахэбгьэхьонэу, Адыгэ Республикэм шытхьу кыфэпхьынэу пфэтэІо.*

— Тхашьуегьэпсэу.

Сурэтым итхэр: **Чэтыжэ Алайрэ Ерэджыбэкьо Заремэ-рэ.**

СПОРТЫМ ШЫЦІЭРЫНОХЭР

Адыгеим иныбджэгьушІу

Гандбол командэу «Кубань» Краснодар анахь дэгьоу шешІэрэмэ Светлана Смирновар ащыщ. Адыгеим ар иныбджэгьушІу, тиреспубликэ шыкІорэ зэлукІэгьумэ игуапэу ахэлажэ. АР-м гандбол командэ шызэхэщэгьэным кІэщакІо фэхьугьэ Джэчэтэ СултІан фэгьэхьыгьэ шІэжэ зэнэкьокьоу Мыекьуапэ шыагьэм С. Смирновам ІэпІэсэныгьэ ин кызырэгьагьэлыгьэуагьэм фэшІ шІухьафтын зэрэфишыгьагьэр шІукІэ ыгукегьэкІыжы. «Адыфым» шешІэрэ ныбжыкІэхэр ащ кІырэплых.

Сурэтым итыр: **Адыгеим испорт иветеранэу А. Осколковыр С. Смирновам фэгьушІо.**

БАСКЕТБОЛ. АПШЬЭРЭ КУПЫР

Тикьалэ шыкІоштых

Мыекьопэ баскетбол командэу «Динамо» — МГТУ»-м изичэзы ешІэгьухэр тикьалэ шыкІоштых. Саратоврэ Волжскэрэ якомандэхэр тыхьакІэщтых.

Щылэ мазэм и 28 — 29-м «Динамо» — МГТУ»-р «Автодор» Саратов дешІэшт. Щылэ мазэм и 31-м ыкІи мэзаем и 1-м тибаскетболистхэр «Волжанин — ГЭС»-м Мыекьуапэ шыдешІэщтых.

Адыгэ Республикэм ибаскетбол командэ апшЬэрэ купым дэгьоу шешІэ, апэ ит командичым ащыщ.

ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

«Адыфым» сыда кьыдэхьуштыр?

«Астраханочка» Астрахань — «Адыф» Мыекьуапэ — 36:26 (15:13). Щылэ мазэм и 24-м Астрахань шызэдешІагьэх.

«Астраханочкэр» апэ ит команди 6-м ахэ-фэным фэбанэщтых. ЕшІэгьур тшІуихьыным фэшІ амалэу зылыхьугьэр макІэп. «Адыфым» итренер шьхьаІэу, Урысыем изаслуженнэ тренерэу Александр Реввэ тызэрэщигьэгозагьэу, бысымхэм гьогогьу 11 метрибл хьурэ тазыр дзынхэр агьэцэ-кІагьэх. «Адыфыр» тазыркІэ гьогогьуи 3 ныІэп «Астраханочкэ» икьэлапчэ зэрэдэ-уагьэр. Тиспортсеменкэхэр, ешІаплэм ра-гьэкІыхэзэ, такыкь 12 агьэпшынагьэх, бы-сымхэр зэрагьэпшынагьэхэр такыкь 6.

Астрахань шызэдешІэхэзэ, пчягьэр зэфэдэ зэхьум судьяхэр хэпшыкІэу бысымхэм ІэпыІэгьу зэрафэхьуштыгьэхэр ары зэгьэпшэнхэр зыкІэпшыхэрэ. «Адыфыр» непэ «Астраханочкэм» текІоным фэмы-хьазырэу зылыгьтэрэмэ талокІэми, тиганд-болисткэмэ гуетыныгьэ зэрахэлыр зэлукІэ-гьум кызырэгьагьэлыгьагьорэр тигуапэ.

ТикьэлэпчэІутэу Светлана Кошубеко-вар дэгьоу ешІагь, Іэгуаор бэрэ зкІидзэ-жыгь. «Адыфым» анахьэу кыхэщыгьэмэ ащыщых кьэлапчэм Іэгуаор дэзыдза-гьэхэр. Мария Гарбуз гьогогьуи 5, Татьяна Гусакова 5, Екатерина Сухановамрэ Анастасия Косенковамрэ плырыплІэ, Анна Игнатченкэм 2 кьэлапчэм Іэгуаор да-дзагь. Зэрэсымаджэхэм кыхэкІэу Мария Мартыненкэр, Мария Романенкэр, Наталья Еремченкэр ешІэгьум хэлэжыагьэхэп.

КупитІоу гошыгьэх

Суперлигэм хэт командэхэр купитІоу го-

шыгьэхэу хэгьэгум изэнэкьокьу лэагьэ-кІогьэшт. Апэрэ чыпІыхыр зыхьыгьэхэр ме-дальхэм афэбэнэщтых.

1. «Динамо» Волгоград
2. «Звезда» Звенигород
3. «Лада» Тольятти
4. «Ростов-Дон» Ростов-на-Дону
5. «Луч» Москва
6. «Астраханочка» Астрахань

Ауж итхэр

7. «Кубань» Краснодар
8. «Кировчанка» С.-Петербург
9. «Адыф» Мыекьуапэ
10. «Университет» Ижевск

Мэзаем и 16 — 18-м Краснодар шызэ-ІукІэштхэр: «Кубань», «Адыф», «Киров-чанка», «Университет».

Мэзаем и 20 — 23-м мы командэхэр Мые-кьуапэ шызэдешІэщтых. Гьэтхэпэм и 3 — 6-м Ижевскэ и 24 — 27-м Санкт-Петербург зэлукІэгьухэр ащыкІоштых.

«Адыфыр» суперлигэм кыхэнэным, я 7 — 8-рэ чыпІэхэм ащыщ кыдихыным афэбэ-нэшт. Тикомандэ иІофыгьохэм, Адыгеим игандбол зыкьегьэІэтыгьэным афэгьэхыгьэ зэдэгущыІэгьухэр тренер шьхьаІэу Алек-сандр Реввэ, тигандболисткэмэ, кІэлэцы-кІумэ ятренерхэм, спортм пылгьхэм адэт-шыщтых. ЕплыкІэ анахь гьэшІэгьонхэр «Адыгэ макьэм» кышыхэтыутыщтых. Ганд-болыр зыкІасэмэ ягупшысэхэр тагьашІэ ашІоигьомэ, редакцием мыщ фэдэ телефон-кІэ кьытеонхэу тязэ: **52-51-84-рэ.**

Нэклубгьор зыгьэхьазырыгьэр ЕМТИЛЫ Нурбий.